

osvrst na knjigu/book review
DOI: 10.302/NC.2015.24.27

Anton Brancelj, 2015: Jama Velika Pasica – zgodovina, okolje in življenje v njej /
The Velika Pasica Cave – The History, Environment and Life in it
Založba ZRC, ZRC SAZU; Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana

O pristupu do jame Velike pasice u zapisniku Društva za raziskovanje jam iz Ljubljane (Sl. 8) čitamo: sa željezničke stanice Škofljica, gotovo 3 sata pješke, preko sela Studenec, Iška vas i Zgornji Ig, Špilja je 3 min iznad vodnog rezervoara... Zapisnik je iz 1927. godine. U 2015. ViaMichelin kaže: 23 km, 00h44 (t.j. 44 minute autom).

Takva promjena omogućila je našem kolegi Antonu Brancelju da oživi interes za spilju Velika pasica i da poslije brojnih 'posjeta' napiše o njoj monografiju. Spilja je uostalom samo 20 m od lokalne ceste, a zapravo 15 km južno od centra Ljubljane. To je spilja prosječnih mjera, sa 105 m koridora, hidrološki neaktivna, ali s dosta bazenčića koji se pune mlazovima prokapanice iz epikrša u tek 5–10 metara debelom sloju vapnenca nad spiljom.

Spilja je, naravno, odavno poznata i posjećivana. Najstariji potpis u njoj je iz 1841. g. (možda 1861.), a znameniti F. Schmidt, koji je i opisao prvog troglobiontskog kornjaša (a to je bila tek druga troglobiontska životinja), sakupljao je kukce u Pasici još 1850. g. Za Društvo za raziskovanje jam to je spomenute 1927. godine bila 95. ekskurzija, a spilja je dobila katastarski broj 75 (danas je u katastru više od 10.200 imena).

Dvojezična monografija ima 102 stranice teksta, a slijede još bibliografija i kazalo pojmova. Bitna (pot)poglavlja su: meteorologija, hidrologija s kemizmom, flora u području ulaza, taksonomija i ekološka klasifikacija faune. Posebno poglavlje posvećeno je morfološkim prilagodbama epikrških životinja, zapravo harpaktikoidnih račića iz ovdašnjeg epikrša.

Uz suradnju 'špiljara' amatera ova (pre)lako pristupačna spilja očišćena je od otpada, postavljena je zaštitna mreža s vratima i informativna ploča. Lokalne vlasti sudjelovale su i pri financiranju izdavanja knjižice.

Autor je u Pasici našao 9 kopnenih i 22 vodene, vjerojatno troglobiontske vrste, pored manjeg broja nespecializiranih životinja; potonje su uglavnom iste kao diljem Dinarskog krša. Vodena fauna bila je uzorkovana filtriranjem vodenih mlazeva i posebno u samim bazenčićima; pokazalo se da su oba staništa različito nastanjena. Razlike su uglavnom kvantitativne, ali jedna vrsta kopepoda i jedina vrsta amfipoda bile su nađene samo u bazenima. Tako epikrš naseljavaju - osim nekih nespecializiranih vrsta - takoreći samo Copepoda: Harpacticoida. Filtracijom 1 m³ vode prikupljeno je od 2 do 20 primjeraka životinja. Rezultat statističke analize svih podataka su brojni dijagrami koji prikazuju odnos faune i različitih ekoloških (hidroloških) parametara.

Osmogodišnje istraživanje te uzorkovanja i mjerenja rezultirala su tako lijepim prikazom jedne hidrološki neaktivne (bez vodenog toka) dinarske špilje - kako njene fiziognomije, tako i biologije, a osobito je poučno mnogostrano vrednovanje njene epikrške faune.

